

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**

ΕΡΓΟ: *“Παροχή Υπηρεσιών Τεχνικού Συμβούλου στη Διεύθυνση Τεχνικών Έργων
έδρας της Περιφέρειας Πελοποννήσου”*
*“ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ - ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ ΣΤΑ
ΦΙΛΙΑΤΡΑ ΔΗΜΟΥ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ”*

ΘΕΣΗ: **ΦΙΛΙΑΤΡΑ**

ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ:

«ΜΟΡΙΑΣ Α.Ε. - Α.Ο.Τ.Α.»

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Δ/νση: Ναυπλίου27, Τ.Κ 22132 Τρίπολη

Τηλ.: 2710-224200,01 , e-mail: info@morias-aota.gr

ΜΕΛΕΤΗ: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΕΥΧΟΣ Α' - Ι ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

ΘΕΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ:

ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ:

ΚΛΙΜΑΚΑ:

ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: ΙΟΥΝΙΟΣ 2023

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ : ΕΛΕΝΗ - ANNA ΧΛΕΠΑ

ΕΛΕΓΧΘΗΚΕ:

το παρον σχέδιο συνοδεύει το με αριθ.
ΥΠ.ΠΟ.Α/ΥΝΕΜΤΕ/ΕΠΝΙ
455578/3-10-2023
ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
& ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ & ΝΟΤ. ΙΟΝΙΟΥ

Αναστασία Μορτζίου
ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ:
Ο Διευθύνων Σύμβουλος
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΟΙΦΑΣ

ΕΓΚΡΙΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ:

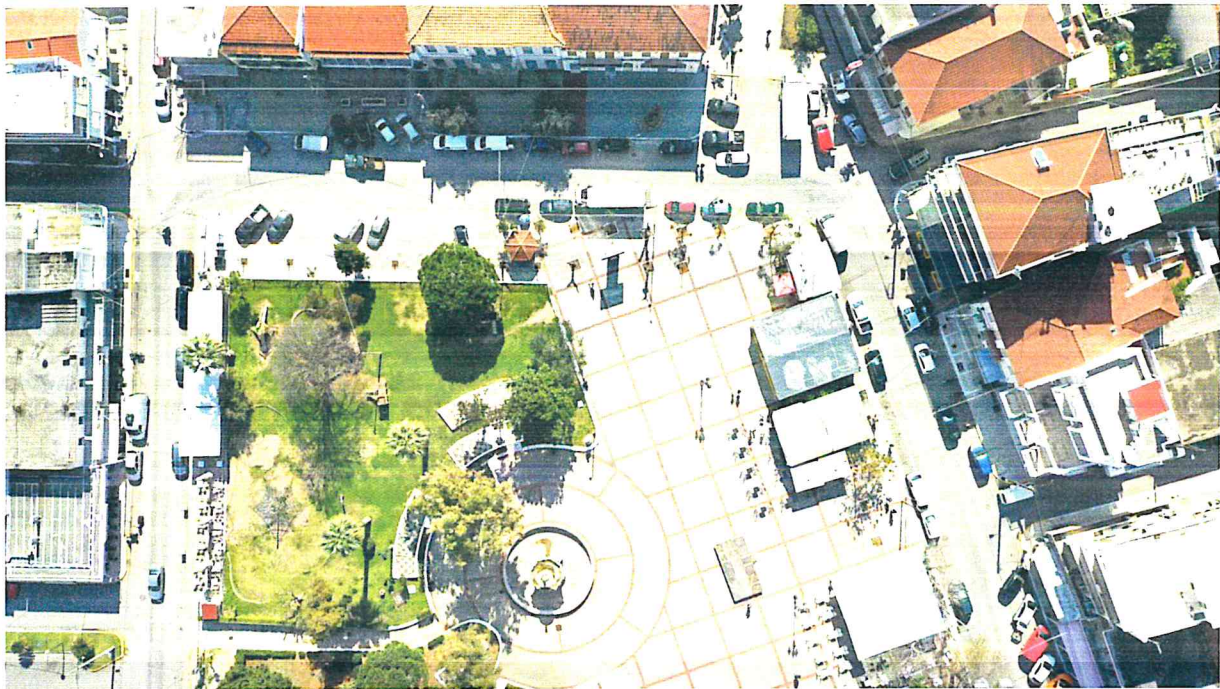

ΜΟΡΙΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΟΡΙΑΣ Α.Ε.

ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ – ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ ΣΤΑ ΦΙΛΙΑΤΡΑ

ΕΙΔΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ (ΣΤΑΔΙΟ ΠΡΟΜΕΛΕΤΗΣ - ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ)

ΤΕΥΧΟΣ Α΄

I. ΙΣΤΟΡΙΚΗ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

II. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

ΕΛΕΝΗ ΑΝΝΑ ΧΛΕΠΑ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ Α'

I. ΙΣΤΟΡΙΚΗ – ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

1. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^ο ΑΙΩΝΑ

1.1. ΓΕΝΙΚΑ

1.2. Ο ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Η χάραξη της πλατείας

2. ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Φυτεύσεις – διαμορφώσεις

Ο αστικός εξοπλισμός της πλατείας

3. ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΗΡΙΑ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΓΥΡΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

3.1. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΤΙΣΜΕΝΩΝ ΜΕΤΩΠΩΝ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

4. Η ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

II. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Ι. ΙΣΤΟΡΙΚΗ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ - ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

1. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^ο ΑΙ.

1.1. ΓΕΝΙΚΑ

Τα Φιλιατρά είναι κωμόπολη του Νομού Μεσσηνίας και υπάγονται στον Δήμο Τριφυλίας. Καταγράφονται ως έδρα δήμου ήδη από τον 19^ο αι. Βρίσκονται στα δυτικά του Νομού Μεσσηνίας στα νότια της Κυπαρισσίας. Απέχει 2χλμ. από τη θάλασσα και έχει επίγειο το λιμενάρι. Περιβάλλεται από πεδιάδα κατάφυτη από ελιές και αμπέλια. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας αποτελούσαν μεγάλο εμπορικό και γεωργικό κέντρο της Τριφυλίας. Μετά την απελευθέρωση το 1833 δημιουργήθηκε ο *Δήμος Εράνης*. Η εξέλιξη της κωμόπολης σε πόλη ξεκινά μετά το 1860 όταν τα Φιλιατρά αποτελούσαν σημαντικό κέντρο παραγωγής και εμπορίου σταφίδας (μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αι.). Τα λιμάνια των Φιλιατρών, Αγία Κυριακή και Άγριλος διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην εξαγωγή της σταφίδας στα εμπορικά κέντρα της Ευρώπης. Το 1882 ολοκληρώθηκε το υδραγωγείο της πόλης μήκους 12χλμ.. Το 1886 έγινε η ρυμοτόμησή της και δενδροφυτεύτηκε η πλατεία και οι δρόμοι της. Τον ίδιο χρόνο όμως ισχυρός σεισμός κατέστρεψε σχεδόν ολοκληρωτικά της πόλη.

Στα Φιλιατρά υπάρχουν σήμερα τρεις πλατείες διαμορφωμένες ήδη από τον 19^ο αιώνα (Πλατεία Καποδιστρίου - κεντρική πλατεία - πλατεία Αγίου Ανδρέα, πλατεία Αγίου Γεωργίου), ενώ σώζονται πολλοί ιστορικοί ναοί (Παναγίας Γουβιώτισσας/Αγίου Χαραλάμπους, Ιωάννη Προδρόμου, Αγίου Αθανασίου). Από τον 19^ο αι. επίσης είναι έδρα Ειρηνοδικείου και έχουν υποθηκοφυλακείο.

1.2. Ο ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Στην περίοδο της διακυβέρνησης της χώρας από τον Καποδίστρια (1828-1832) προγραμματίζεται και υλοποιείται ένας σημαντικός σε έκταση και περιεχόμενο πολεοδομικός σχεδιασμός. Τα νέα σχέδια πόλεων συντάσσονται με σκοπό τον προγραμματισμό ανάπτυξης της κάθε πόλης. Ο σχεδιασμός συνεχίστηκε κατά την οθωνική περίοδο και την περίοδο της βιομηχανικής ανάπτυξης του Χ. Τρικούπη.

Στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αι. οι οικονομικές δραστηριότητες περνούν από την ενδοχώρα προς τα παράλια και, μετά το 1870, αυξάνεται ο αστικός πληθυσμός με αιχμή τα παράλια κέντρα της βόρειας και της δυτικής Πελοποννήσου.

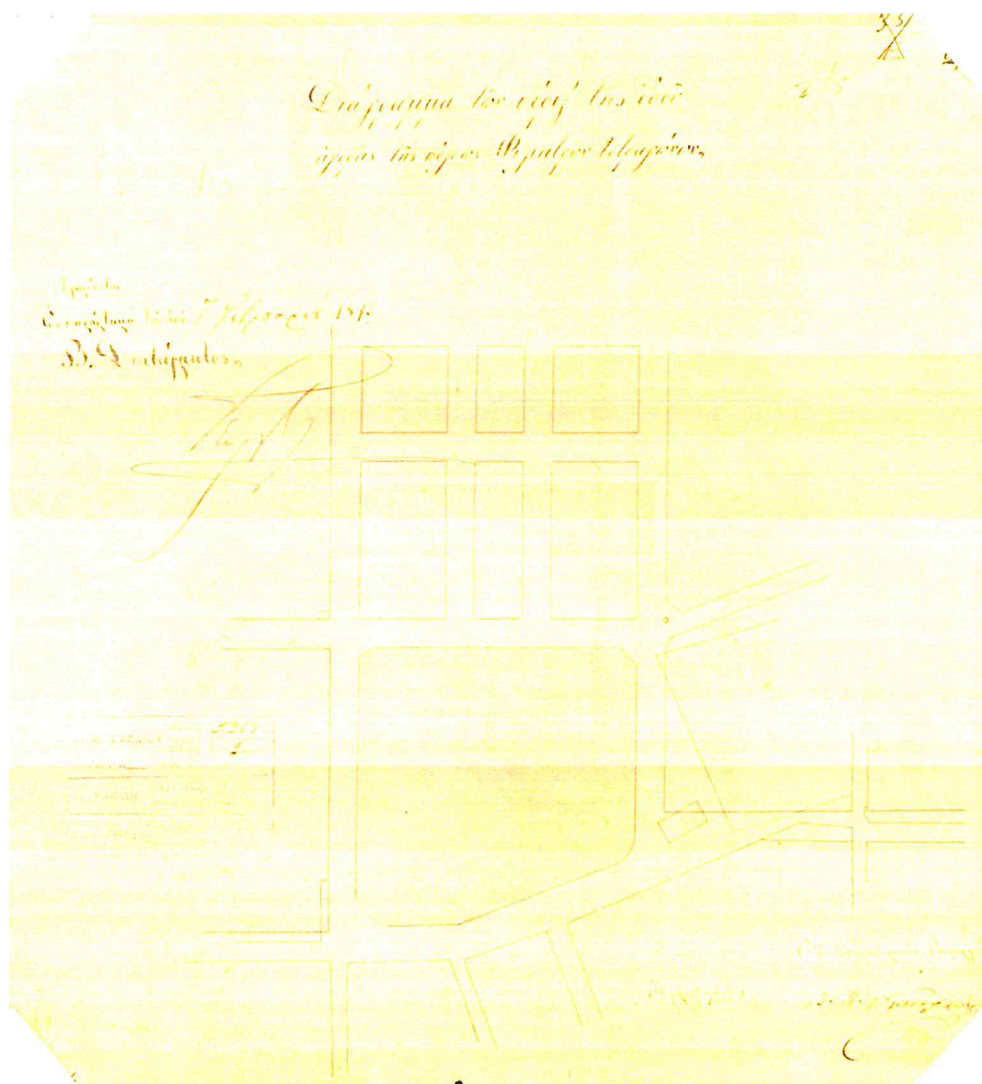
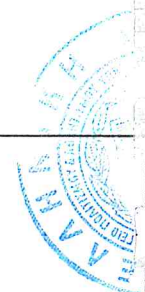
Μετά το 1856 σχεδιάζονται μια σειρά από πόλεις και κωμοπόλεις των οποίων προβλέπεται η ανάπτυξη. Στην Πελοπόννησο θα είναι τα κέντρα συγκέντρωσης και εξαγωγής της σταφίδας, στις βόρειες και δυτικές ακτές της, όπως ήταν τα Φιλιατρά, ενώ ήταν αναγκαία και η χωροθέτηση των δραστηριοτήτων συγκέντρωσης και αποθήκευσης του προϊόντος πριν τη μεταφορά του προς τα ευρωπαϊκά λιμάνια (Γαργαλιάνοι, Πύργος, Κατάκωλο, Αμαλιάς, Κιάτο, Ακράτα). Χαρακτηριστικό του πολεοδομικού σχεδιασμού είναι η πρόβλεψη ενός συγκεκριμένου οικιστικού εξοπλισμού για την πόλη (δημόσια κ δημοτικά καταστήματα, αγορές, σχολεία, νοσοκομεία) και δικτύων υποδομής (Π. Τσακόπουλος, Ελληνική Πόλη και Νεοκλασικισμός: Η ελληνική πολεοδομία στο 19^ο αιώνα, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ 65 (1997), 31-41).

Στο πολεοδομικό σχέδιο των Φιλιατρών με τίτλο *Διάγραμμα Ρυμοτομίας της Πόλεως Φιλιατρών* είναι εμφανής η πρόθεση διάταξης της νέας πόλης σε διακεκριμένες συνοικίες που πλαισιώνουν την κεντρική πλατεία, την αγορά, τα δημόσια και δημοτικά κτήρια ώστε να εξασφαλίζεται η λειτουργική συγκρότηση της πόλης. Η επιλογή του υποδάμειου καννάβου οργανώνει ορθολογικά το οδικό δίκτυο και διευκολύνει την ανοικοδόμηση.

Η χάραξη της πλατείας Καποδιστρίου

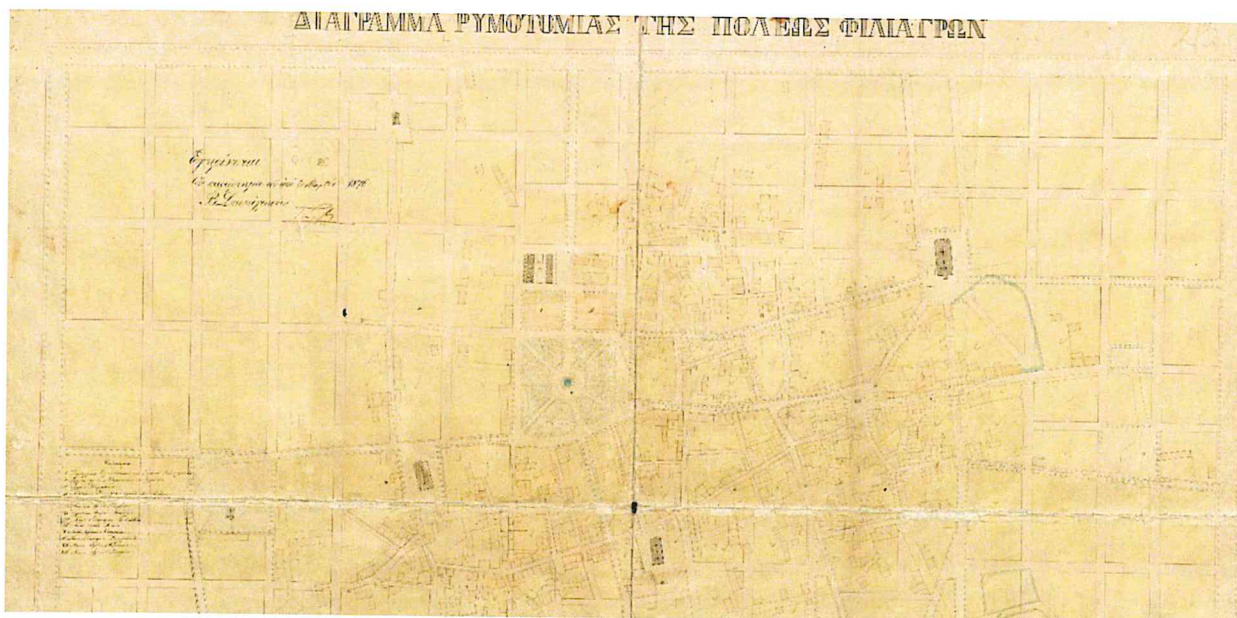
Το πρώτο σχέδιο της κεντρικής πλατείας (1871) αποδίδεται στον μηχανικό Γεώργιο Ιωαννίδη (επί δημαρχίας Επαμ. Παναγιώταρου). Το σχέδιο έγινε δεκτό από τον επόμενο δήμαρχο Χρ. Καραβίτη (1874-1882) και προέβλεπε την ανέγερση αγοράς και τη διαμόρφωση κεντρικής πλατείας.

Στο πρώτο *Διάγραμμα των πέριξ της οδού Αγοράς τετραγώνων* (ΦΕΚ 13/1875) η πλατεία Καποδιστρίου σχεδιάζεται με το ακανόνιστο σχήμα τραπεζίου που θα έχει και στην τελική της μορφή. Όμως, στην ανατολική πλευρά της πλατείας το ρυμοτομικό σχέδιο προβλέπει τρία οικοδομικά τετράγωνα μετά τον δρόμο. Σχέδιο το οποίο άλλαξε στο επόμενο ρυμοτομικό σχέδιο του 1876 (Εικ. 1).

Εικ. 1. Διάγραμμα της περίξ της οδοῦ αγοράς της πόλεως Φιλιππώνων τετραγώνων (1875)
(Αρχείο Χαρτών ΥΠΕΝ).

Στο ρυμοτομικό σχέδιο των Φιλιππώνων (ΦΕΚ 30/30.04.1876) το οποίο εγκρίθηκε και ισχύει μέχρι σήμερα, στο υπόμνημά του δηλώνεται η χωροθέτηση των δημόσιων και δημοτικών κτηρίων και πλατειών, η αγορά εδωδίων, καθώς και οι εκκλησίες της πόλης. Συγκεκριμένα, το Δημαρχείο, Ειρηνοδικείο και Στρατώνας Χωροφυλακής προβλέπονται σε δύο Ο.Τ. (I, II) στα βορειοανατολικά της πλατείας Καποδιστρίου. Η Νεόδμητη Δημοτική αγορά των εδωδίων (IV) χωροθετήθηκε αρχικά στο σημερινό συγκρότημα του Δημαρχείου. Υπάρχουν δύο ακόμα πλατείες, του αγίου Ανδρέου και του Αγίου Γεωργίου. Το σχολείο κοριτσιών (III) χωροθετείται δίπλα στην εκκλησία του Αγίου Ιωάννου (IX).

Εικ.2. Διάγραμμα Ρυμοτομίας της Πόλεως Φιλιππών (1876) (Αρχείο Χαρτών ΥΠΕΝ).

Το σχέδιο της πλατείας Καποδιστρίου (V) χαρακτηρίζεται από την ακτινική διάταξη του χώρου με κομβικό στοιχείο της σύνθεσης ένα κυκλικό σιντριβάνι στο μέσον της. Το μαρμάρινο σιντριβάνι τοποθετήθηκε αργότερα στην πλατεία μετά το 1881 σε έκκεντρη θέση. Ο κύριος άξονας Ανατολής-Δύσης της πλατείας διέρχεται από το κέντρο του κυκλικού σιντριβανιού και επεκτείνεται προς τα Ανατολικά διερχόμενος από τον πλατύ διάδρομο της πλατείας και τον δρόμο (ίσου πλάτους) που διαιρεί τα Ο.Τ. (I, II) στην ανατολική πλευρά της πλατείας.

Έξι (6) μικρότεροι διάδρομοι στον άξονα Βορρά - Νότου της πλατείας και στους διαγώνιους άξονες διαιρούν την πλατεία σε οκτώ (8) δενδροφυτεμένους τομείς, σχήματος τραπεζίου με μία καμπύλη πλευρά προς το εσωτερικό της πλατείας που διαμορφώνεται από τον κυκλικό χώρο που περιβάλλει το σιντριβάνι. Και το σιντριβάνι πλαισιώνεται από δένδρα-φυτεύσεις (Εικ. 3, 4).

Οι διάδρομοι, το σιντριβάνι και οι γύρω από την πλατεία δρόμοι είναι δενδροφυτεμένοι: η οδός Όθωνος και Αμαλίας/Ηρώων Πολυτεχνείου στα Βόρεια, η οδός Βασιλέως Γεωργίου στα Ανατολικά, η οδός Δημάρχου Διον. Σπέντζα/Θεοδωρακοπούλου στα Νότια και η οδός Νικολάου Σπέντζα στα Δυτικά. Ο δυτικός πλάγιος άξονας της πλατείας Καποδιστρίου επεκτείνεται στην κατεύθυνση Ανατολής-Δύσης προς την παραλία στα Δυτικά μέσω δενδροφυτεμένου δρόμου (οδός Σπέντζα).

Εικ.3. Απόσπασμα του Ρυμοτομικού Σχεδίου Φιλιατρών με την περιοχή της πλατείας Καποδιστρίου (1876).

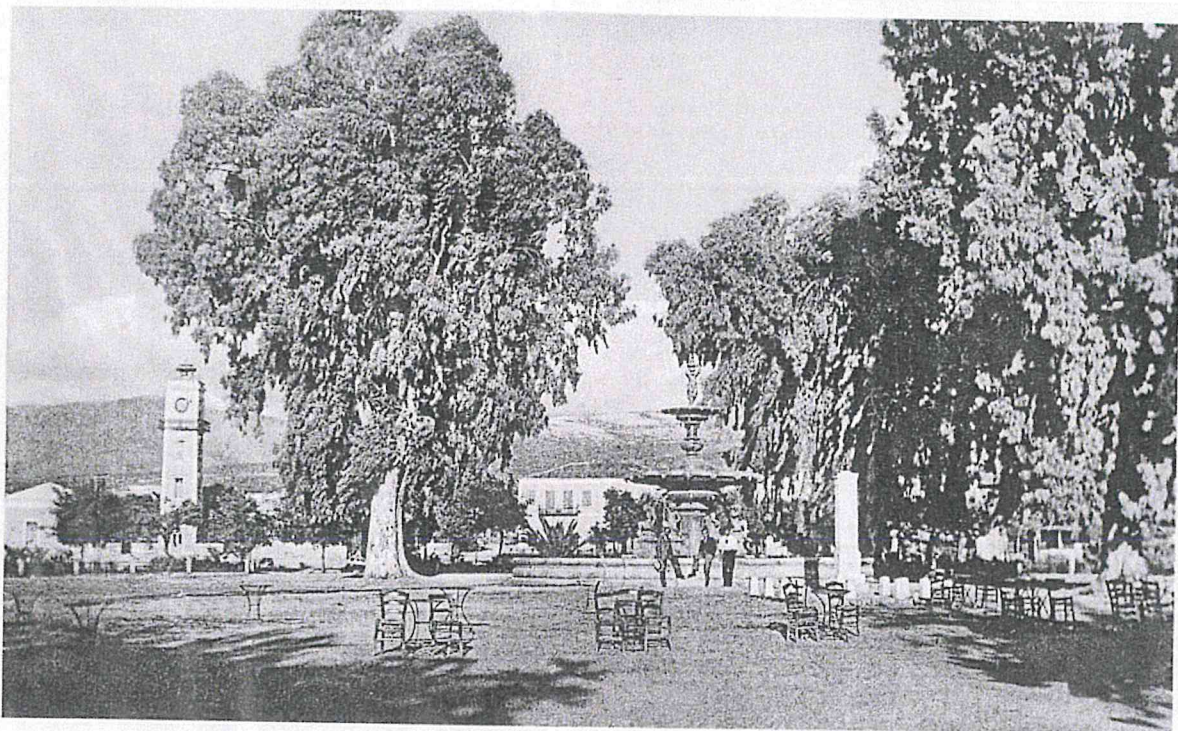
Δενδροφυτεμένος είναι και ο άξονας που οδηγεί από την ανατολική πλευρά της πλατείας Καποδιστρίου στην εκκλησία της Παναγίας Γουβιώτισσας (VIII) και αντίστοιχα ο δρόμος που οδηγεί στην πλατεία Αγίου Ανδρέα στα Νότια (VII), στον Ναό του Αγίου Νικολάου (X) στα Βόρεια και ακολούθως στο ναό της Παναγίας Σκαφιδιώτισσας.

Μέσω των εκτεταμένων δενδροφυτεύσεων σηματοδοτείται ένα δίκτυο από πέντε (5) δημόσιους χώρους με δημόσια κτήρια που αρθρώνουν το κέντρο της πόλης, εξυπηρετούν τις κεντρικές της λειτουργίες και συνδέονται μεταξύ τους.

Η προσπάθεια αξονικών ευθύγραμμων χαράξεων είναι εμφανής στο Ρυμοτομικό Σχέδιο των Φιλιατρών. Όμως διαπιστώνεται ότι συχνά το ρυμοτομικό σχέδιο προσαρμόζεται στον

υφιστάμενο πολεοδομικό ιστό και στα υφιστάμενα μνημεία της πόλης, όπως είναι οι εκκλησίες της. Στα βορειοανατολικά κυρίως προβλέπεται η επέκταση της πόλης σε νέα οικοδομικά τετράγωνα. Δύο σημαντικές τροποποιήσεις του σχεδίου έγιναν στην περιοχή της πλατείας: η πρώτη στις ΒΔ 22 Φεβρουαρίου 1888, *Περί τροποποιήσεως του εγκεκριμένου σχεδίου της πόλεως Φιλιατρών κατά την συνοικίαν της μεγάλης Αγοράς* (ΦΕΚ 308 Α'/05.12.1888) και η δεύτερη στις ΒΔ 13 Απριλίου 1891, *Περί τροποποιήσεως του σχεδίου της πόλεως Φιλιατρών παρά την πλατείαν Καποδιστρίου* (ΦΕΚ 115Α'/22.04.1891).

ΦΙΛΙΑΤΡΑ. Κεντρική πλατεία 1927

Εικ. 4. Μερική άποψη της πλατείας Καποδιστρίου με το σιντριβάνι που περιβάλλεται από λεύκες και το Ρολόι στο βάθος αριστερά.

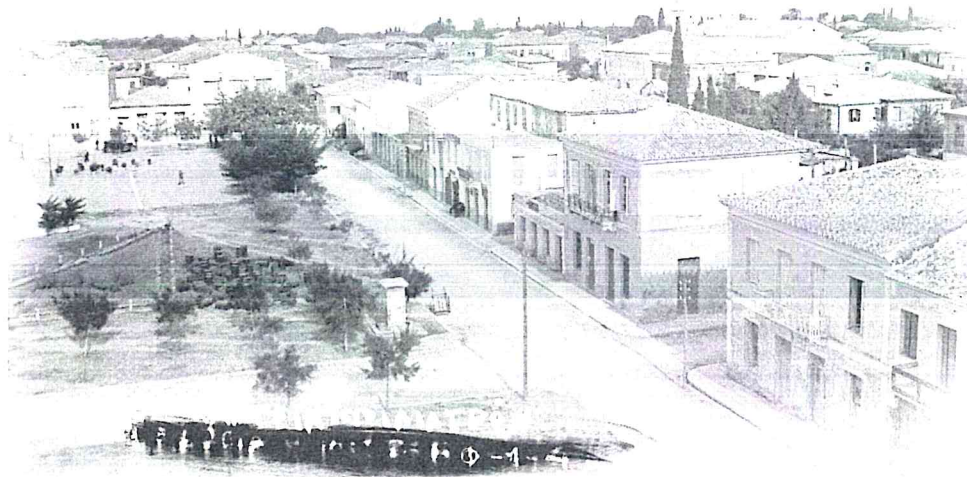
2. ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ

Φυτεύσεις – διαμορφώσεις

Στις αρχές του 1892 απομακρύνθηκαν οι υπάρχουσες λεύκες της δυτικής πλευράς και φυτεύτηκαν σε διπλή δενδροστοιχία και στις τέσσερις πλευρές διάφορα καλλωπιστικά φυτά (Ακακίες, Πιπεριές, Μοσχοϊτιές, Λυγούστες, Δάφνες, Ροδαίες, Κλέουσες, και Σοφορές).

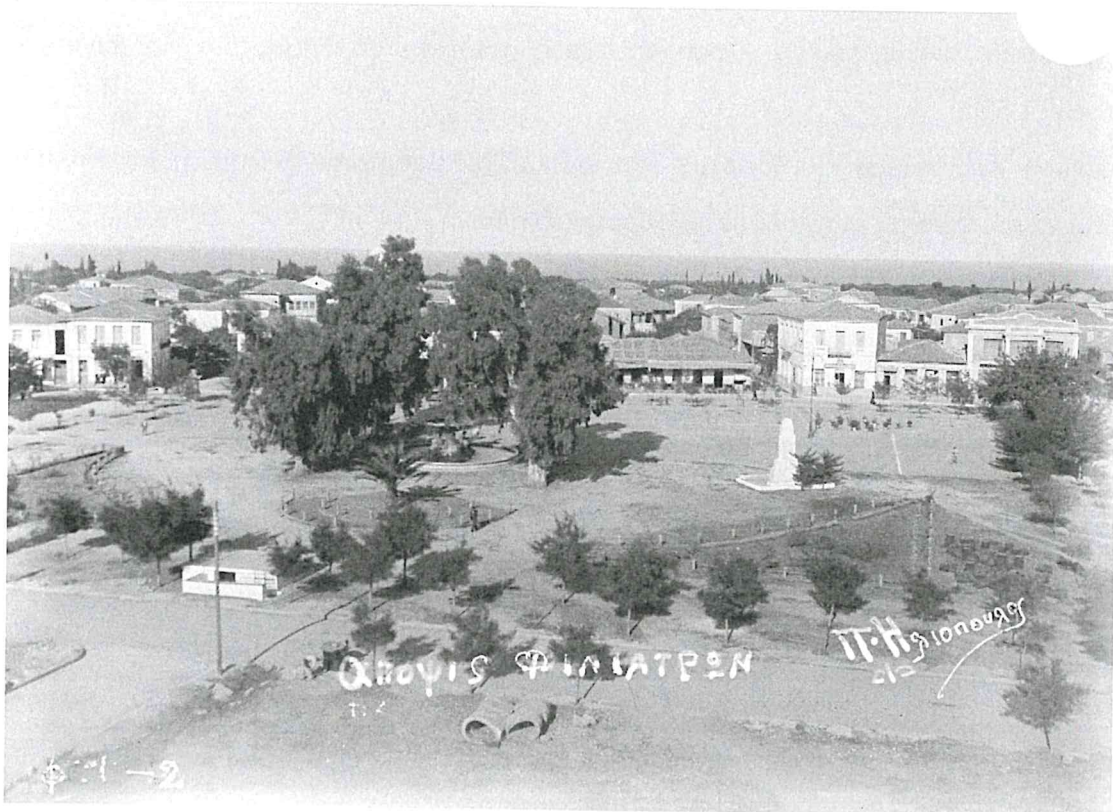

Εικ. 5. Μερική άποψη της πλατείας Καποδιστρίου από ΒΑ, κατά τον μεσοπόλεμο.

Εικ. 6. Άποψη της πλατείας από Ανατολικά. Στο αριστερό άκρο διακρίνεται το Ηρώων (Ηλιόπουλος, 1930-1964, Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη).

Το 1930 επι δημαρχίας Ευσταθίου Θεοδωρακόπουλου κόπηκαν πλατάνια της πλατείας. Τότε τοποθετήθηκε το μαρμάρινο *Ηρώον των πεσόντων* (Εικ. 6, 7). Η πλατεία διατήρησε την αρχική της μορφή μέχρι την περίοδο της Κατοχής (1945).

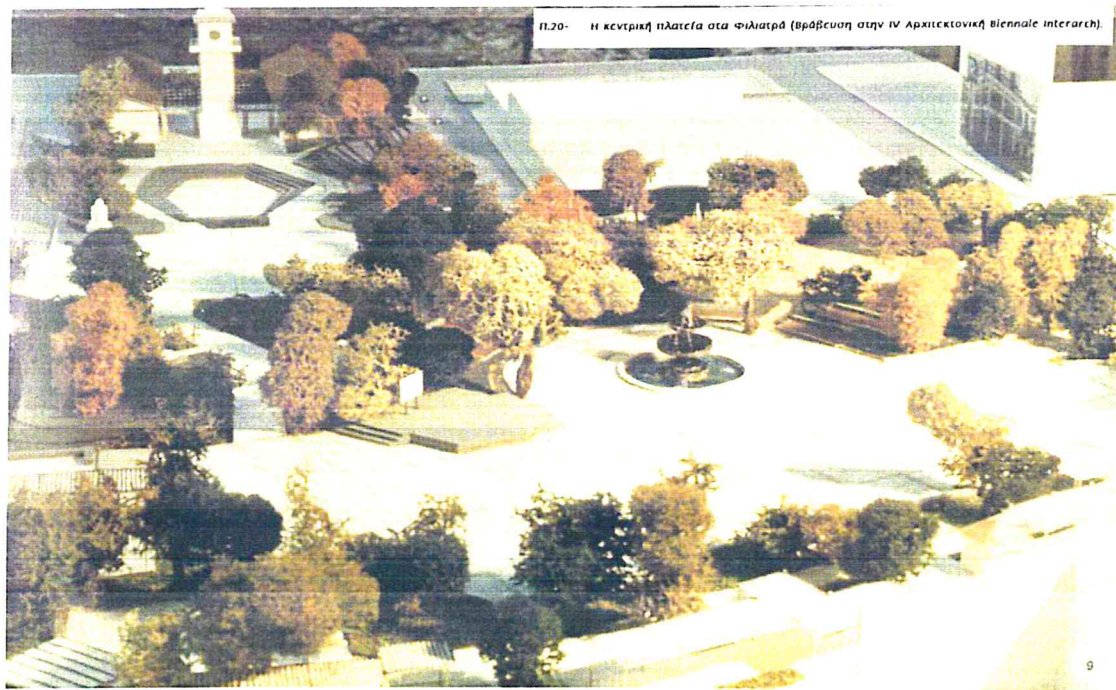
Εικ. 7. Άποψη της πλατείας από Ανατολικά. Διακρίνεται το σιντριβάνι με τις γύρω λεύκες και το Ηρώον (Ηλιόπουλος, 1930-1964, Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη).

Στα χρόνια μετά τον πόλεμο η σημαντικότερη παρέμβαση έγινε το 1982 (δήμαρχος Ιωάννης Γκότσης, 1979-1986) όταν ξεκίνησε η εφαρμογή της βραβευμένης αρχιτεκτονικής μελέτης του Γρηγόρη Διαμαντόπουλου, χωρίς όμως να ολοκληρωθεί. Η μελέτη πρότεινε τη διαμόρφωση ενός πάρκου-πλατείας των Φιλιατρών (βλ. Αρχιτεκτονικά Θέματα 18/1984, Διαμόρφωση της κεντρικής πλατείας στα Φιλιατρά, αρχιτέκτονες Γ. Διαμαντόπουλος, Κ. Γούτης και Λ. Μπέλλου) με σημαντικότερα σημεία της πρότασης τα εξής:

1. Πύκνωση φυτεύσεων με πλατάνια και άλλα ψηλά δένδρα, με θάμνους , λουλούδια, καθιστικά επίπεδα γύρω από το σιντριβάνι που θα αποκατασταθεί στην αρχική του μορφή όπως και οι βρύσες.
2. Αξιοποίηση του νεοκλασικού Δημαρχείου με το ψηλό ρολόι.
3. Δημιουργία αμφιθεατρικού χώρου σε άμεση σχέση με το Δημαρχείο για συγκέντρωση κατοίκων (1.500).
4. Ρύθμιση κυκλοφορίας (ενδοαστική και ειδικότερα υπερτοπική) ώστε η μεγάλη πάρκο-πλατεία να μετατραπεί σε απόλυτα πεζοδρομημένη ζώνη.

Τότε πραγματοποιήθηκαν οι, ορατές μέχρι σήμερα, διαμορφώσεις και κατασκευές: η πλακόστρωση της πλατείας, τοποθετήθηκαν ξύλινες πέργκολες στους χώρους που χρησιμοποιούνται από τα καφενεία, ημιτελής έμεινε η κατασκευή κερκίδων από οπλισμένο σκυρόδεμα για φιλοξενία ανοιχτών συζητήσεων μπροστά από το Δημαρχείο, παιδική χαρά στη νότια πλευρά της πλατείας, φυτεύσεις θάμνων και φυτών (Βλ. Εικ. 8, Φωτ. 22. 23. 37).

- Πανοραμική αποψη της παρκο-πλατείας. Διακρίνονται:
  - Το Δημαρχείο με το ηρώο και την «εκκλησία του Δήμου» πάνω αριστερά.
  - Το διατηρητέο και αποκαταστημένο σιντριβάνι, κέντρο της περιοχής αναπαυσης με διαμορφωμένα καθιστικά γύρω του
  - Η παιδική χαρά, στη νέα θέση της, κέντρο δεξιά, μέσα σε πλούσιο πράσινο
  - Ο χώρος του σουλατσού με τα τραπέζια των καφενείων και αναψυκτηρίων γύρω - γύρω

Εικ. 8. Μακέτα της βραβευμένης πρότασης «Διαμόρφωσης της Κεντρικής παρκοπλατείας» στα Φιλιατρά στην Δεύτερη Παγκόσμια Αρχιτεκτονική Biennale της I.A.A. στη Σόφια (1983).

Επί Δημαρχίας Διονυσίου Γ. Σπέντζα (1987-1994) καθαρίστηκε το σιντριβάνι και έγινε ανάπλαση της εξωτερικής όψης του κτηρίου του ρολογιού. Επί δημαρχίας Άλκη Ξύγκα (2003-2010) έγινε ανάπλαση του ελεύθερου χώρου μπροστά από το Δημαρχείο για τη δημιουργία της μικρότερης πλατείας Δημαρχείου.

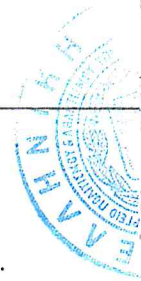
Ο αστικός εξοπλισμός της πλατείας (ΑΡΧ.01)

Το μεγάλο ορειχάλκινο σιντριβάνι της πλατείας Φλωρεντιανής προέλευσης ξεχωρίζει για τα αναγεννησιακά - μανιεριστικά χαρακτηριστικά του που απαντώνται σε πολλές ιστορικές πλατείες της Ιταλίας. Το σιντριβάνι δομείται και κοσμεύεται από αγάλματα αρχαίων θεών και ημίθεων (Ποσειδώνας με τρίαινα, Ερμής, Αίολος σε ασκό με ανέμους, Βάκχος με σταφύλι κλπ.). Το σιντριβάνι παραγγέλθηκε στη Φλωρεντία (1883 περ.) από τον Ιταλικής καταγωγής κάτοικο Φιλιατρών, γιατρό Άγγελο Μάϊνο (Εικ. 9, Φωτ. 51-55).

Εικ. 9. Άποψη του κυκλικού σιντριβανιού από Δυτικά (2023).

Στην Πλατεία Καποδιστρίου κατά την τελευταία πενήνταετία τοποθετήθηκε ο παρακάτω εξοπλισμός που αφορά κυρίως προτομές αλλά και μνημείο πεσόντων:

- ο παιδί με την φλογέρα (σάτυρος) αντίγραφο έργου του Πραξιτέλους τοποθετήθηκε το 1959. Το άγαλμα είναι από λευκό μάρμαρο Καρράρας και κατασκευάστηκε στο εργαστήριο Νινιανί στην πόλη Pietra (Φλωρεντία) (Δωρεά Χαρ. Φουρναράκη).
- Προτομή του πρώην Βασιλιά Παύλου (1947-1964) Χάλκινη προτομή σε μαρμάρινη βάση που τοποθετήθηκε το 1967 στο νότιο τμήμα της πλατείας (δωρεά Αντ. Παπαδόπουλου).
- Προτομή του στρατηγού Διονυσίου Σταυριανόπουλου (1979), εθνικού Ήρωα της Μικρασιατικής εκστρατείας, που αποβιβάστηκε πρώτος στην προκυμαία της Σμύρνης κατά την απόβαση του Ελληνικού Στρατού (δωρεά Ι. Μαραγκού).
- Το Μνημείο πεσόντων φιλιατρινών στους αγώνες του έθνους είναι τοποθετημένο δίπλα στο Ηρώον των πεσόντων. Φέρει τα ονόματα 125 φιλιατρινών.
- Το Ηρώον των πεσόντων είναι τοποθετημένο στο βόρειο τμήμα της πλατείας. Τοποθετήθηκε το 1930 επι δημαρχίας Ευστ. Θεοδωρακόπουλου (Εικ. 6-7). Θεωρείται έργο του γλύπτη Ν. Γεωργούδη και αναπαριστά την Ελλάδα που κρατάει από το χέρι έναν άγνωστο στρατιώτη που πέφτει στο πεδίο της μάχης ενώ με το άλλο τον στεφανώνει (Εικ. 10).

Εικ.10. Άποψη του μνημείου πεσόντων και του Ηρώου σήμερα (2023).

- Προτομή του ζωγράφου Κωνσταντίνου Μπρουμίδη, φιλιατρικής καταγωγής, ο οποίος διακόσμησε το Καπιτώλιο στην Ουάσιγκτον (ΗΠΑ). Τοποθετημένη στο ΒΔ άκρο της πλατείας Δημαρχείου το 2001 είναι έργο του γλύπτη Ευστ. Λεοντή (με πρωτοβουλία της Βιβλιοθήκης Εράνης) (Φωτ. 9).

- Προτομή του ιστοριοδίφη Παναγιώτη Παπαχριστόπουλου

- Τέλος, από τις τέσσερις (4) κρήνες που κοσμούσαν παλαιότερα την πλατεία Καποδιστρίου σήμερα απομένουν μόνο δύο (2). Η μία βρίσκεται στο νότιο τμήμα της πλατείας δίπλα στην παιδική χαρά και η άλλη στο βόρειο.

(Β. Χ. Λύκου, *Η Πλατεία Καποδιστρίου στα Φιλιατρά. Ο χώρος, η ιστορία και τα μνημεία*)

3. ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΗΡΙΑ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΓΥΡΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ (ΑΡΧ.02)

Αντιπροσωπευτικά κτήρια για την αρχιτεκτονική εξέλιξη της πόλης γύρω από την πλατεία Καποδιστρίου είναι αναμφίβολα το δώροφο κτήριο Σπέντζα και το συγκρότημα της πλατείας Δημαρχείου (Δημοτικό κατάστημα σχήματος Π - ωρολογοστάσιο).

Νεοκλασικά κτήρια όμως, χαρακτηριστικά του πολεοδομικού ιστού των Φιλιατρών του 19^{ου} αι., διατηρούνται μέχρι σήμερα περιμετρικά της πλατείας αλλά δεν έχουν ακόμα θεσμοθέτηση προστασίας (αξιολόγηση – χρήση - θεσμοθέτηση).

Εικ. 11. Η πλατεία Δημαρχείου (2023).

Η ανέγερση του «ωρολογοστασίου» στο ανατολικό μέρος της πλατείας Καποδιστρίου ξεκίνησε το 1883 επί δημαρχίας Αν. Παναγιώταρου. Το ύψος του έφθανε τα 25μ. Είχε προηγηθεί η μελέτη για την ανέγερση των δύο ισόγειων κτηρίων δίπλα στο ρολόι που λειτούργησαν ως κεντρική αγορά της πόλης (κρεοπωλεία, ψαράδικα, παντοπωλεία, μανάβικα) και έγιναν γνωστά ως Μανάβικα. Την ίδια περίοδο παραγγέλθηκε στη Φλωρεντία και το χυτοσιδηρό σιντριβάνι από τον ιταλικής καταγωγής γιατρό Άγγελο Μάϊνο ο οποίος είχε επιφορτιστεί και με την παραγγελία του Ρολογιού σε εργοστάσιο του Μιλάνου. Το 1886, μετά τον καταστροφικό σεισμό, μέρος του ωρολογοστασίου που είχε ρηγματωθεί αποκαταστάθηκε (από τους μαραμοτεχνίτες αδελφούς Παναγιώτη & Ιωάννη Λυρίτη από την Τήνο) οι οποίοι αποκατέστησαν επίσης την Παναγία Γουβιώτισσα. Απο τον Νοέμβριο του 1888 το ρολόι επαναλειτούργησε. Το σημερινό κτήριο είναι τριώροφο με κλίμακα από 63 βαθμίδες. Το σημερινό ρολόι του κτηρίου εγκαταστάθηκε το 1959 (εργοστάσιο κατασκευής ωρολογίων πόλεων, Γεωργίου Καραμάνου) (Β. Χ. Λύκου, *Η Πλατεία Καποδιστρίου στα Φιλιατρά. Ο χώρος, η ιστορία και τα μνημεία*).

Η κατασκευή του πύργου του Ρολογιού είναι από την χαρακτηριστική λαξευτή λιθοδομή (bugnato) της αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής ενώ η πλαισίωση των ανοιγμάτων με παραστάδες και επίκρανα είναι αντιπροσωπευτικά του ύστερου κλασικισμού (Εικ.12, Φωτ. 17-19).

Εικ.12. Άποψη του Ρολογιού και του συγκροτήματος του Δημαρχείου (2023).

Εικ. 13. Τα κτήρια του Δημαρχείου και ο πύργος του Ρολογιού από ΝΔ (2023).

Τα δύο ισόγεια κτήρια που είναι όμορα με το «ωρολογοστάσιο» και σήμερα στεγάζουν υπηρεσίες του δήμου Τριφυλίας το *Δημαρχείο* είναι πιθανότατα έργα του μηχανικού Καλδριμίση (δεκαετία 1880). Χαρακτηρίζονται από μορφολογική απλότητα με στοιχεία αρχαϊκού κλασικισμού και λειτούργησαν αρχικά ως Αγορά, στη συνέχεια ως Δημαρχείο της πόλης και το δεύτερο ως Δημοτικό σχολείο και Νηπιαγωγείο αργότερα (Φωτ. 14-16).

(Βασιλείου Χαρ. Λύκου, *Η Πλατεία Καποδιστρίου στα Φιλιατρά. Ο χώρος, η ιστορία και τα μνημεία*)

3.1. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΤΙΣΜΕΝΩΝ ΜΕΤΩΠΩΝ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ – ΧΡΗΣΕΙΣ (ΑΡΧ.03)

Στη νότια πλευρά της πλατείας επι της οδού Διον. Σπέντζα διατηρούνται τε εξής αξιόλογα κτήρια:

Διώροφο νεοκλασικό κτήριο (ιδιοκτ. Σπέντζα) που χαρακτηρίζεται από συμμετρία στη διάρθρωση των όψεων και έχει αξιόλογες οροφωγραφίες στο εσωτερικό του. Η πρόσοψη του διαμορφώνεται από τρία ίσα μέρη με προεξέχον κεντρικό τμήμα, το οποίο στο ισόγειο ορίζεται

από εμφανή λιθοδομή (γωνιόλιθοι) και στον όροφο από παραστάδες με ψηλό θριγκό και γείσο
(Εικ. 14, 15, Φωτ. 6, 7).

Εικ.14. Το μέτωπο της οδού Διον. Σπέντζα από την πλατεία (2023).

Εικ. 15. Άποψη της περιοχής του σιντριβανιού και του κτηρίου Σπέντζα (2023).

Τόσο στο Νότιο όσο και στα Βόρειο και Ανατολικό μέτωπο της πλατείας (Εικ. 16, 17) διατηρούνται αξιόλογα κτήρια του 19^{ου} – αρχών του 20^{ου} αι. τα οποία η παρούσα μελέτη προτείνει να κηρυχθούν διατηρητέα ως προστατευόμενη περιμετρική ζώνη της κεντρικής πλατείας (Σχ. ΑΡΧ.02).

Εικ. 16. Άποψη του βόρειου και δυτικού μετώπου της πλατείας (Google maps).

Εικ. 17. Το βόρειο μέτωπο της πλατείας Καποδίστρια και της πλατείας Δημαρχείου από Ανατολικά (2023).

4. Η ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ (ΑΡΧ.02)

Το **Ρολόι** της πλατείας Δημαρχείου έχει χαρακτηριστεί από το 1991 ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, μοναδικό στο είδος του και σημείο αναφοράς της περιοχής (ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/3147/7301/11-12-1990 - ΦΕΚ 108/Β/28-2-1991).

-Τα δύο **ισόγεια κτήρια**, όμορα του Ρολογιού, έχουν χαρακτηριστεί από το 1996 ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία, σημεία αναφοράς της πόλης και σημαντικά για τη μελέτη της πολεοδομικής της εξέλιξη (ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2875/1936/27-11-1995 - ΦΕΚ 74/Β/5-2-1996).

-Τα δύο πέτρινα χυτοσιδηρά **σιντριβάνια**, εκείνο της πλατείας Καποδιστρίου μαζί με το μικρότερο σιντριβάνι της πλατείας Αγίου Ανδρέα στα Νότια έχουν χαρακτηριστεί από το 2001 ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία και έργα τέχνης που παρουσιάζουν ιδιαίτερο καλλιτεχνικό ενδιαφέρον και σηματοδοτούν την πολιτισμική εξέλιξη της πόλης. Για την προβολή και ανάδειξη του σιντριβανιού της κεντρικής πλατείας Καποδιστρίου ορίζεται ο περιβάλλον χώρος του, 50μ. περιμετρικά (ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1826/54713/16-10-2001 - ΦΕΚ 1371/Β/18-10-2001).

-Το **κτήριο Σπέντζα** έχει χαρακτηριστεί από το 2001, ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, σημαντικό για τη μελέτη της ιστορίας της πόλης (ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/1902/54712/16-10-2001 - ΦΕΚ 1371/Β/18-10-2001).

Εικ.18. Αεροφωτογραφία της περιοχής μελέτης (Φεβρουάριος 2023).

